

la forma de l'arada arcaica.

DERIV.: +*Camissa* 'timó de l'arada' [1575, «~ o timó: temo, -onis; la baga que lliga ab lo jou e los xanguers: cohum», OPou, *TbPu.*, p. 82];¹ 1600, *DAg.*; Belv., 1803; Bulbena; *DOrt.* i *DFa.*; Lab. ja 1839, el dóna com a antiquat, i sembla que en efecte ho deu estar bastant: Griera, *ALC*, 377, ni *BDC* xi, 84ss., no el registra enlloc, i *AlcM* l'omet estranyament del tot en totes dues eds. Es deu tractar d'un cèlt. *CAMBÏCIA ampliació del més primitiu *CAMBÏCA* que ha donat el llell. *chambijo* «timon d'araire» (Jud, *ARom.* vi, 202), i que amb altres sentits es va conservar en mossàrab de Castella, veg. *DCEC*, s. v. *cambija*, i, 613; la forma masculina *cambizo* 'cameta de l'arada' és salm. (MzPi., *Dial. Leon.*, § 12.2); d'altra banda també 'el timón del trillo' salm., *cambiço* id. en molts parlars lleonesos cap a la Sierra de Gata, i portuguesos trasmontans (*VKR* i, 281; ii, 33-34, i més dades en *DCEC* i, 606b, n. 1); la forma femenina, com en català, *cambiza* «instrument de maderera para recoger la mies después de trillada» zamor. (FzDuro, *MemHistZam.* iv, 468ss). *Cametó*. *Camó* 'cada una de les corbes que formen les rodes del carro'.

CPT.: *Camatimó* [1341: «que tot hom --- puxa tallar --- *camatimons*, dentals et mànechs d'exada et de càvechs», doc. de Tortosa, *BABL* xi, 411; *AlcM* el dóna com a usual avui a molts indrets entre Vic-Barcelona i el Maestrat, però també és civissenc «timón del arado», PzCabrero, i jo l'he anotat a les Valls de Cardós i de Lavansa, a Andorra com a usual allí prop].³⁰

¹ D'acord amb els hàbits d'OPou això deu significar que en el seu temps *camissa* era el mot corrent a Girona, *timó* a València.

CAMAFEU, pres del fr. ant. *camabeu*, d'origen incert, potser germànic. □ 1.ª doc.: rossellonès de 1283.

On Alart (*InvLCat.*) cregué llegir «nam nusclam cum quadam imaginem e cap mesu in medio», però sens dubte era *capmefeu*. També va registrar «anulum auricum *capmeu*» en l'any 1377, i un altre testimoni de l'any 1550. En un doc. de 1313 publ. en els *Acta Arag.* (iii, 244), Finke cregué llegir *capnia seu*, però és clar que deu ser *capmefeu*. A desgrat d'aquestes formes amb -p-, que fàcilment poden explicar-se com a alteracions d'etim. pop., pot subsistir tot el que vaig escriure sobre l'etimologia en el *DCEC* i, 607-8; veg. aquest article. Spitzer va assenyalar un *pietra chamaina* en el poema sicilià del S. XIII *Mare Amoro-*so, v. 133, però sembla que té raó d'admetre que s'havia de llegir *chamaiaua* (*Roman. Lit. Studien*, 1936-56, Tübingen, 1959, p. 529).

Camagrós, *camal*, V. *cama*

CAMALEÓ, pres del ll. *chamalēon*, -onis, i aquest,⁵⁵ del gr. *χαμαιλέον*, -οντος, id., pròpiament 'lleó que va arran de terra (*χαμαί*)', denominació irònica que aHudeix al caràcter tímid de l'animal. □ 1.ª doc.: 1507, «cameleon animal com langardaix», Busa-Nebr. B-II-2.48; *camaleo*, 1640, *DT*o.; *AlcM* cita variants *ca-*

lamió i *gamaleon* en dos textos del S. xv.

CAMÀLIC, de *camali*, mot provinent de Gènova, on és el plural de *camalo*, que en definitiva prové de l'àr. *ḥammāl* id., derivat de l'arrel *ḥml* 'portar una càrrega', si bé probablement transmès per una altra llengua, que pot ser el grec modern o la «llingua franca» dels ports africans. □ 1.ª doc.: 1803, Belv.; un *camali* que és probable que en el fons sigui això, ja era antic el 1736.

Car, en efecte, ja figura en els *Adagis* valencians que Carles Ros va publicar el 1736, en la frase proverbial «Tal és Ali, com *Camali*» (p. 98), que precisament per això i vista la rima, devia córrer encunyada temps ha; ni allí ni en una obreta posterior, de rimes xava-canes, on l'usa, no en dóna una explicació, perquè possiblement ja no es tenia gaire consciència del sentit del mot, encara que en aquesta *Rondalla de Rondalles* sembla que hi doni entenent 'tant val (o tant se val) l'un com l'altre'. En el fons devia haver significat alguna cosa com 'val tan poc com aqueixos descarregadors que vulgarment en diuen *camali*'. També en parlars italians prenia tals sentits pejoratius, a la qual cosa es prestava ja de si la professió: a Reggio di Calabria *camali* és «ababbeo, uomo grande della persona e grosso di cervello» (MLWagner, *VKR* i, 79); també «persona stupida» en el grec de Bova. En genovès, *camali* ja es troba usat com un plural, a Gènova, l'any 1465 (glossari d'Edler).

«*Camàlo* voce dialettale genovese, estesa talora anche nella lingua letteraria: indica il facchino che carica e scarica le merci delle navi del porto di Genova» (Panzini, *Diz. Moderno*, 93). Sobre la procedència última, del mot àrab, tothom està d'acord: Schuchardt, *ZRP*h. xxiii, 334; MLWagner, *l. c.*, i *Litbl.* xxxviii, 251, n. 1; Rohlf's, *Et. Wb. d. Unterit. Gräzität*, s. v. *χαμάλης*; M-Lübke, *ASNSL* clxv, 111, i *REW*, 4021; Sainéan, *ZRP*h. xxxi, 272, i *Sources Indig.* i, 380; ii, 403; Bertoni, *It. Dial.*, p. 16; Benoliel, *BRAE* xliii, 510; i jo mateix, *PMLA* lxxiii (1946), 725 i *DCEC* i, 15b (on tracto d'*albamel* usat a Andalusia, arabisme directe).

Ja no hi ha tanta seguretat pel que fa a quina fou la llengua mitjancera, si una n'hi va haver, que vagi transmetre el mot al genovès. S'ha dit bastant que de l'àrab va passar al turc i d'aquest al genovès, i M-L., *REW*, sembla donar-ne una prova fonètica en dir que en turc és *kamal*; però, com observa Sainéan, en realitat això no és turc, i tant ell com Wagner reconeixen que en turc es pronuncia *ḥamal* amb una consonant inicial idèntica a la de l'àrab. Llavors ja no veiem de què serviria aquesta marrada a través del turc, quan és evident que els genovesos tingueren tant contacte directe amb l'àrab del Nord d'Àfrica, almenys, com amb el turc. Justament observem que essent ja corrent a Gènova el 1465, quan els turcs a penes acabaven de pendre peu ferm en el Mediterrani, l'intermedi turc esdevé completament inversemblant fins per raons cronològiques, com ja ho és per altres.

A la nota de 1946 suggeriria jo que l'intermediari pot